

14 § Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU23

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk m.m. (prop. 2008/09:158).

Anf. 155 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s):

Herr talman! Den 1 december 1999 tog riksdagen ställning till att judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar skulle erkännas som nationella minoriteter i Sverige. Dessa utgör i dag en halv miljon av vårt lands innevånare. Det har skett en hel del under de år som har gått för att stärka minoriteternas ställning och inflytande, att stärka rätten och tillgången till minoritetsspråken, att majoritetsbefolkningens kunskap om minoriteternas historia och dagsförhållanden ska öka och att minoriteternas särart ska skyddas.

Men det finns fortfarande oändligt mycket kvar att göra. Dagligen hör vi om romer som diskrimineras när de söker arbete eller bostad, hatbrott som begås mot den judiska befolkningen, barn som utsätts för mobbning och trakasserier för sitt ursprung, samiska ungdomar som blir bemötta av fördomar och diskriminering och minoritetsbefolkning som blir nekad att använda sitt språk i kontakter med myndigheter eller nekas möjligheter att lära sig sitt språk.

Ska vi leva upp till de konventioner Sverige som land har skrivit på krävs det fortfarande stora förbättringar och förändringar. De förslag som i dag ligger på riksdagens bord grundar sig bland annat på de utredningar som den socialdemokratiska regeringen tillsatte 2004 och som redovisades strax före regeringsskiftet 2006. Detta är ett steg på vägen, men mycket återstår innan vi fullt ut kan säga att vi lever upp till Europarådets ramkonvention.

Herr talman! I söndags var det val till Sametinget, ett institut som är ett demokratiskt valt parlament men också en myndighet som ska hantera de samiska frågorna. En av de viktigaste frågorna under valrörelsen var rätten till sitt språk och rätten till inflytande och att få möjlighet att delta i valet till Sametinget.

Ett av kriterierna för att upptas i vallängden är just språket. Här har samhället en stor skuld till den samiska befolkningen men också till de andra minoriteterna. Det är inte så länge sedan det inte var tillåtet att tala sitt ursprungsspråk, utan alla skulle lära sig att tala svenska. I dag finns rätten, men svårigheter uppkommer när läromedlen är torftiga eller lärare saknas.

Det finns också en punkt i grundskoleförordningen som säger att eleven har rätt till undervisning i minoritetsspråket om eleven har grundläggande kunskaper i språket. Det här är ett krav som kan vara mycket svårt att leva upp till om föräldrarna när de var små blev nekade att använda sitt språk. Därför har vi tillsammans med v och mp reserverat oss till förmån för det förslag som utredningen kom fram till, att en elev från någon av minoriteterna inte ska behöva ha den grundläggande kunskapen för att få rätt till modersmålsundervisning i sitt minoritetsspråk. Ska vi någon gång få rätsida på just språkfrågan och ge barnen möjlighet att lära sig sitt minoritetsspråk kan vi inte ställa krav på grundläggande kunskaper.

När det gäller lärarutbildning och tillgång till läromedel kommer vi att följa vad de åtgärder som föreslås kommer att få för effekter, men vi är ganska övertygade om att det kommer att fordras fler insatser. Att pröva distansundervisning och mer integrerad undervisning är dock en början innan fler utbildade lärare i minoritetsspråken kan rekryteras.

Rätten att använda sitt språk inom de speciella geografiska områden som kallas förvaltningsområden för den samiska och den finska befolkningen utökas. Det är bra. Vi från s-sidan instämmer i regeringens förslag när det gäller den finska befolkningen. Det kan vara bra att börja med de kommuner i Mälardalen som visat intresse och som anser sig ha möjligheter. Men detta bör följas noga för att se att verkligen alla de som har rätten till sitt språk också kommer att få det.

När det gäller den samiska befolkningen tycker vi att det finns tre vita fläckar på den sydsamiska kartan. Sydsamiskan är ett hotat språk, och starka insatser måste till för att inte språket ska försvinna helt. När utredningen *Att återta mitt språk* gick ut på remiss 2006 var det tre kommuner inom det sydsamiska området som avstod från att svara. Det var Krokoms, Åsele och Dorotea. Man var enligt de uppgifter jag har fått osäker på om man kunde leva upp till att erbjuda äldreomsorg och förskola på minoritetsspråken. Därför avstod man från att svara på remissen.

I dag har man inte de funderingarna. Under de år som gått har man byggt upp en väl fungerande äldreomsorg och förskola med tillgång till personal med kunskap i sydsamiska. Vi tycker att det är lite underligt att regeringen när det gäller sydsamiskan, som är ett hotat språk, rakt av tar bara de kommuner som aktivt sagt ja till att ingå i förvaltningsområdet när språket riskerar att försvinna och att man inte har bemödat sig om att följa upp varför de kommuner som så tydligt bildar de här vita fläckarna i området inte svarat på remissen.

Därför föreslår vi att det föreslagna sydsamiska förvaltningsområdet ska utökas med kommunerna Krokoms, Åsele och Dorotea.

Herr talman! Hur ska vi kunna vara säkra på att lagstiftningen efterlevs om det inte finns någon myndighet som bär tillsynsansvaret? Vi instämmer med den dåvarande Ombudsmannen för etnisk diskriminering i dennes synpunkter och förslag att det bör finnas en fristående tillsynsmyndighet. Regeringen föreslår i sitt förslag ingen tillsyn alls förutom den tillsyn som redan finns rörande kommunernas anordnande av äldreomsorg och förskoleverksamhet.

Ombudsmannen säger att man bör dela på styrning, uppgiften att formulera mål, fördelning av ekonomiska medel, samordning, allmän bevakning, uppföljning och just tillsynen. Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget kan behålla sina nuvarande uppgifter och få ett uppföljningsansvar. Det kan vara bra. Men vi anser att ett tillsynsansvar ska utövas av en central fristående instans. Vi föreslår att regeringen ska återkomma med förslag på hur detta tillsynsarbete ska bedrivas och organiseras.

Herr talman! Den sista frågan som jag vill ta upp är rätten till skriftligt material i samband med domstolsförhandlingar. Vi har förståelse för att det kan bli både tidsödande och kostsamt att utöka rätten till skriftligt material till allt material som kan figurera i en rättegång. Men att rätten enbart ska omfatta domslut och domskäl eller beslut och beslutsmotivering kan vara för snävt och riskera att inte bli tillräckligt rättssäkert. Ett skriftligt dokument är överlägset både som stöd för minnet och för att undvika onödiga tolkningstvister. Därför ber vi även i detta fall regeringen att återkomma med förslag på lämplig avvägning i frågan om rätt till skriftlig översättning av rättegångsmaterial – allt för att öka rättssäkerheten för den enskilde.

Det finns fler förslag som tas upp i propositionen, som i sig är av den vikten att de är värda att lyftas upp. För samrådsskyldigheten står det "bör", kanske borde det ha stått "ska", vidare att Sametinget ska fastställa mål och leda det samiska språkarbetet, att det ska vara en fortsättning på arbetet som den romska delegationen inlett även efter den 1 januari 2010 samt att barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas. Ja, det finns många viktiga saker som behöver förstärkas och arbetas med för att vi ska leva upp till de konventioner vi skrivit på. Där bär vi alla ett ansvar, men ytterst vilar det på regeringen och de möjligheter regeringen ger till kommunerna, andra myndigheter och organisationer att arbeta vidare med att stärka kulturen, språket och minoritetsbefolkningens inflytande över sina egna frågor.

Herr talman! Vi står självfallet bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall till endast reservation 8.

Anf. 156 MARIANNE BERG (v):

Sadne jode didje! Raya sheltno! Herra puhemies! Herr rednear! Herr talman!

Vi ska nu debattera betänkande KU23 *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk*, och jag anser i stort att regeringens förslag är bra. Men, herr talman, det finns ingenting som inte kan göras bättre.

Herr talman! Om vi tittar tillbaka på historien kan vi se att nationella minoriteter i vårt land har varit utsatta för övergrepp av svenska myndigheter. De nationella minoriteterna i samhället har överlag behandlats som andra klassens medborgare, vilket sorgligt nog fortfarande inträffar i vårt land och i vårt samhälle. Det är för mig som vänsterpartist mycket oroväckande och helt oacceptabelt.

Herr talman! Vi måste nu verkligen ta till oss historien, försöka försonas med densamma, så att nationella minoriteter får upprättelse för de övergrepp och misstag de svenska myndigheterna och övriga samhället har begått mot dem.

Jag vet att ursäkter har framförts till samerna av företrädare för den nuvarande och den tidigare regeringen. Det är bra. Men jag anser också att en ursäkt måste ges till alla, det vill säga romer, judar, sverigefinnar, tornedalingar och naturligtvis också samer.

För att detta ska vara trovärdigt anser Vänsterpartiet att en ursäkt är ett måste och att regeringen också verkligen ska återkomma med en strategi för hur de nationella minoriteterna ska få upprättelse för vad de har varit utsatta för. En strategi kan vara att systematiskt sammanställa befintlig dokumentation för att de fatala historiska misstagen inte ska upprepas.

Herr talman! För min identitet, min självkänsla, för min förståelse för mitt ursprung och min historia är språket en avgörande faktor, men i dag har inte alla barn rätt till sitt minoritetsspråk i skolans värld.

I dag ställs krav på grundläggande kunskaper som bygger på föräldrarnas eller det enskilda barnets tidigare kunskaper för rätt till undervisning i sitt modersmål. Detta är enligt mig helt orimligt och oacceptabelt. Vi måste väl ta till oss den historia som finns och utgå från den innan vi fattar beslut i kammaren.

Historiskt har de nationella minoriteterna i vårt land knappt fått prata sitt eget språk. Det fanns över huvud taget inga rättigheter förknippade med språket. I skolans värld existerade det inte. Där var det svenska som gällde. Hur ska dessa personer kunna upprätthålla och föra sitt språk vidare? Det blev ju för många en helt omöjlig konst att göra. Att utifrån detta ställa krav på grundläggande kunskaper är under all kritik och enligt mig en dubbelbestraffning – inget annat.

Herr talman! Den som förlorar sitt modersmål tappar en stor och mycket viktig del av sin identitet som individ och som en del av vårt samhälle. Det tidigare kravet om grundläggande kunskaper för ett barns rätt till minoritetsspråket ska inte göras beroende av föräldrarnas eller barnets tidigare kunskaper. Det är helt horribelt med tanke på vad jag också har tagit upp om historien, det vill säga vad de tidigare har varit utsatta för av svenska myndigheter och hur de blivit behandlade av samhället i stort.

Enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, vilket Sverige ratificerade år 2000, finns inte möjligheten att villkora rätten till undervisning för nationella minoriteter. Det nämns heller inte i ramkonventionen någon möjlighet till begränsning med anledning av det enskilda barnets eller föräldrarnas tidigare kunskaper eller bruk av språket. Sverige har, som sagt, ratificerat ramkonventionen, men om vi inte sedan följer den, vad är det då för mening att godkänna densamma?

Herr talman! I en demokrati som Sverige, där vi i olika sammanhang kämpar för rättigheter, för människors lika värde här hemma liksom för befolkningen världen över, rimmar det verkligen illa med de krav som ställs i vårt land i samband med rätten till undervisning i minoritetsspråk. Nu är det

dags att sopa trappan uppifrån och se till att Sverige följer Europarådets ramkonvention, som vi ratificerade år 2000. Något annat alternativ anser Vänsterpartiet i nuläget inte finns.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation 8, och jag uppmanar alliansen att stödja denna reservation så att vi verkligen ser till att Sverige följer de överenskommelser som vi har sagt ja till, det vill säga Europarådets ramkonvention.

I detta anförande instämde Siv Holma, LiseLotte Olsson och Elina Linna (alla v).

Anf. 157 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8 av Miljöpartiet de gröna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Självklart står jag bakom samtliga reservationer där vi gröna finns med, men för tids vinnande avstår jag från att yrka bifall till dessa.

Herr talman! Majoritetsbefolkningen har gratis tillgång till sin kultur och sitt språk. För minoriteterna är det ett ständigt pågående arbete att upprätthålla de egna traditionerna och den egna identiteten. Statens främsta ansvar är självklart att säkerställa att inga inskränkningar sker i minoriteternas frihet att upprätthålla sin identitet och sitt kulturliv. Miljöpartiet menar att staten också har ett ansvar att underlätta för minoriteterna att upprätthålla sin kultur och identitet. Samhället bör sträva efter att den som vill hålla fast vid den egna gruppens identitet så långt det är möjligt ska ha samma förutsättningar att göra det som för den som ingår i majoritetskulturen.

Däremot får naturligtvis inte minoriteternas rätt till identitet och kulturliv gå emot de mänskliga fri- och rättigheterna.

Dagens minoritetspolitik rör främst de fem nationella minoriteterna romer, judar, sverigefinnar, tornedalingar och samer, som vi har hört förut. Den är nära kopplad till Europarådets två konventioner, alltså ramkonventionen om skydd för de nationella minoriteterna och europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

Politiken är angelägen, och de nationella minoriteterna intar i kraft av sin plats i svensk historia och sin del i vårt kulturarv tveklöst en särställning bland minoriteterna.

Det är också så att många av de skäl som finns för att säkra de nationella minoriteternas rätt till identitet, språk och kultur också gör sig gällande för andra minoriteter.

Utan att rättigheterna för eller hänsynen till de nationella minoriteterna minskas bör minoritetspolitiken därför breddas till att omfatta samtliga etniska minoriteter. Lägg därtill att vi gröna vill stärka de nationella minoriteterna.

Herr talman! År 2009 är det 200 år sedan Sverige och Finland skildes åt. Fram till 1809 var Finland och Sverige samma rike under ca 600 år. Vi har en lång gemensam historia, och vi i Sverige har en nära koppling till vårt östra grannland.

Under större delen av Sveriges historia som ett enat rike har Finland tillhört samma land. I östra delen av riket, nuvarande Finland, talades mest finska men även svenska förekom. Här i den västra delen av riket fanns finskan på många håll, även om svenskan dominerade.

I Sverige bor i dag ca 440 000 människor med finsk bakgrund. De har antingen flyttat hit från Finland, är finska medborgare eller har minst en finsk förälder. Hälften av dem använder finska språket. Det är alltså utan jämförelse den största minoritetsgruppen i Sverige. År 2000 utnämndes, som vi hörde, finskan till ett av fem officiella minoritetsspråk i Sverige. Rättigheterna som följer av

detta är dock mycket begränsade.

Mark Levengood som är en kulturpersonlighet har på ett komiskt sätt exemplifierat okunnigheten när han som finlandssvensk invandrare i Sverige skickades på kurs i svenska för invandrare trots att svenska var det enda språk som han kunde.

Mindre komiskt är dock hur det under första delen av 1900-talet i Sverige pågick en effektiv politiskt sanktionerad insats för att utplåna finskan hos den finskspråkiga delen av befolkningen.

I till exempel Norrbotten, där undervisning tidigare bedrivits på barnens modersmål, infördes svenskspråkiga statsskolor, och barnen förbjöds att tala något annat språk än svenska i skolan. Föräldrar uppmanades att sluta prata sitt finska modersmål med sina barn, och möjligheterna till vidareutbildning på och i finska skars av. Först på 70-talet fick Sverige egentligen en nationell språkpolitik där respekten för barnens modersmål stod i centrum.

Att ta ifrån människan hennes modersmål är, som Marianne Berg sade, att slå undan fötterna på henne och göra henne rotlös. Kontakten med den egna kulturen och den egna släkten försvåras. Rätten att använda sitt modersmål anses därför vara en mänsklig rättighet.

Ett barn som förvägras detta får också svårare att lära sig andra språk. Risken är att barnet blir sämre i tal och skrift på sitt nya påtvingade språk när kunskapen i modersmålet har beskurits. Resultatet kan bli en halvspråkighet där kunskapen i båda språken brister. Detta har Sverige utsatt finskspråkiga barn för under en stor del av 1900-talet.

Herr talman! Märkesåret 2009 borde vara ett naturligt tillfälle att uppmärksamma den sverigefinska minoriteten, de finskspråkiga i Sverige och vår gemensamma historia med Finland.

Sveriges dåliga hantering av finska språket och kulturen i Sverige används också som ett argument mot svenskans starka ställning i Finland.

Politiska initiativ för att stärka sverigefinnarnas och finska språkets ställning i Sverige behövs. Sverige bör till exempel utöka det område där finska språket har status som nationellt minoritetsspråk till att omfatta alla kommuner i Sörmlands, Västmanlands, Upplands och Stockholms län i enlighet med det förslag som lades fram i den utredning som det har hänvisats till av tidigare talare.

Med stärkta språkliga rättigheter följer också att språket och kulturen får en högre status. Därför anser vi i Miljöpartiet de gröna att svenska staten bör uttala en offentlig ursäkt och ett tydligt avståndstagande från den assimilationspolitik som bedrevs gentemot den finskspråkiga befolkningen i Sverige under stora delar av 1900-talet. Ett sådant övergrepp ursäktas inte av att det skedde i välmenande syfte.

Anf. 158 ANNA TENJE (m):

Herr talman! I dag debatterar vi KU:s betänkande 23 som handlar om våra nationella minoriteter och deras minoritetsspråk. I betänkandet behandlas den proposition som regeringen har lagt fram till riksdagen, *Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna*, samt tillhörande motioner.

I propositionen föreslås en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt ändringar i sametingslagen och socialtjänstlagen. Dessa förändringar kommer att träda i kraft den 1 januari 2010 om riksdagen bifaller förslaget.

Detta är en mycket viktig och bra proposition som innehåller en rad förslag för att stärka de nationella minoriteternas rättigheter. Förslagen höjer även ambitionen i genomförandet av minoritetspolitiken samt ger det stöd som krävs för att minoritetsspråken ska kunna hållas levande.

I utskottet har vi, som ni tidigare har hört, varit i stort sett överens om vikten av dessa frågor, men det föreligger ändå åtta reservationer i betänkandet.

Propositionen är av stor vikt då erfarenheterna visar att vi tidigare har haft stora svårigheter med att nå de minoritetspolitiska målen samt att de nationella minoriteternas behov inte har beaktats i tillräckligt stor omfattning.

För att de nationella minoriteternas rättigheter ska förverkligas måste de olika grupperna få verktyg och större egenmakt att värna sina språk och sina kulturer. I och med denna proposition ökar vi möjligheten till detta.

Herr talman! Jag skulle vilja ta tillfället i akt att redogöra för några av de förslag som förvisso tidigare talare har nämnt, men jag skulle ändå vilja beröra dem igen.

För det första stärks det generella minoritetsskyddet i förslaget i propositionen. Samtliga nationella minoriteter omnämns i den nya lagen. För förvaltningsmyndigheterna införs nu en skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter. Vidare anges att det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Utöver detta sägs det i propositionen att barns utveckling av en kulturell identitet och det egna minoritetsspråket särskilt ska främjas.

För det andra omfattas fler områden och fler personer av det förstärkta minoritetsskyddet i och med det nya förslaget. Det förstärkta skyddet som i dag gäller för samiska, finska och meänkieli utvidgas också geografiskt till att omfatta fler kommuner. Genom detta får fler enskilda tillgång till ett förstärkt minoritetsskydd genom att förvaltningsområden för det finska och det samiska språket utvidgas till fler kommuner. Därmed är det fler människor som har rätt att använda sina språk i kontakter med myndigheter och som får ta del av förskoleverksamhet och äldreomsorg på dessa språk. För detta avsätter vi 50 miljoner kronor av reformutrymmet i statsbidrag till berörda kommuner för att kompensera merkostnaden.

I propositionen slås det även fast att kommuner frivilligt ska kunna ansöka om att ingå i ett förvaltningsområde. Det är oerhört positivt att denna frivillighet finns då engagemanget i många fall blir bättre om det kommer underifrån. Vi ger då möjlighet för de kommuner som i dag inte ingår i förvaltningsområdet att ingå i framtiden.

För det tredje innebär den nya lagen stärkta rättigheter även utanför förvaltningsområdena. De enskilda ska ha rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska om ärendet kan handläggas av personer i myndigheten som behärskar minoritetsspråket. Om en kommun har tillgång till sådan personal ska enskilda även ges möjlighet till äldreomsorg på finska, meänkieli respektive samiska.

Enskilda har även rätt att använda finska och samiska vid skriftliga kontakter med riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part.

Propositionen föreslår även förändringar för att förtydliga myndighetsansvaret samt en bättre uppföljning och styrning av minoritetspolitiken. En annan viktig del i arbetet med att stärka de nationella minoriteternas rättigheter är att arbeta med fler kunskapshöjande insatser om de nationella minoriteterna och Sveriges folkrättsliga förpliktelser. Även detta tas upp i propositionen.

Den nya lagen föreslår även ett fortsatt arbete för att motverka diskriminering och utsatthet. Det ges god möjlighet till det genom den nya diskrimineringslagen, och Diskrimineringsombudsmannen ges goda förutsättningar för detta. Vi föreslår även att delegationen för romska frågor får fortsätta att bedriva sin verksamhet efter att de har slutfört sitt arbete i december 2009.

Den nya lagen möjliggör ökat inflytande för de nationella minoriteterna på många sätt genom att rätten till inflytande nu lagregleras. Det är särskilt viktigt att de nationella minoriteterna ges möjlighet till samråd på lokal nivå, eftersom det är där många beslut som berör enskilda fattas.

Propositionen föreslår även en tydligare och utökad roll för Sametinget när det gäller att fastställa mål och leda det samiska språkarbetet. Ett mål med den nya lagen är också att stärka minoritetsspråken genom en rad olika aktiva insatser.

Sist men inte minst betydelsefullt föreslår även lagen att minoritetsspråkliga ortnamn ska synliggöras. Minoritetsspråkliga ortnamn är en värdefull del av det kulturarv som bör värnas aktivt av samhällets företrädare. Man kan säga att syftet med propositionen är att stärka de nationella minoriteterna och ge det stöd som krävs för att deras språk ska hållas levande. De nationella minoriteternas språk och kultur är en del av vårt gemensamma svenska kulturarv. Att stärka skyddet av de nationella minoriteterna är en del av Sveriges arbete med att värna de mänskliga rättigheterna.

Allt som oftast stannar det minoritetspolitiska reformarbetet vid vackra ord och fina skrifter. Alliansens målsättning med det nya lagförslaget är att vi ska ta oss bortom den vackra fasaden och verkligen konkretisera arbetet. Vi har därför valt att satsa 70 miljoner kronor ytterligare på detta område fram till 2010.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 159 STEFAN TORNBERG (c):

Herr talman! Låt mig först notera att det finns en grundläggande samstämmighet såväl i konstitutionsutskottet som hittills i denna kammardebatt om att den lag vi nu diskuterar och kommer att besluta om senare innebär ett viktigt steg framåt i skyddet av de nationella minoriteternas rättigheter och för deras möjlighet att utvecklas.

För mig som liberal är det självklart att frågan om de mänskliga rättigheterna ska utgå från individen. Varje människa har samma värde och rättigheter, oavsett till exempel kön, sexuell läggning och identitet. Därför är det viktigt att notera och poängtera att självidentifikation är en viktig förutsättning i kriterierna för att fastställa vem och vilka som kan räknas till de nationella minoriteterna, detta tillsammans med andra förutsättningar som en uttalad samhörighet, gemensam religiös, språklig, traditionell eller kulturell tillhörighet och inte minst viljan att sträva efter att behålla den egna identiteten. Förutom den grundläggande förutsättningen blir det svårt att administrera en minoritetspolitik uppifrån.

Det behövs en minoritetspolitik. Det är viktigt för att säkra de mänskliga rättigheterna, såväl i Sverige som internationellt. Det är också viktigt att trygga och skydda individens rätt till språk och kultur, även som nationell minoritet. Men inte minst är det en viktig del av det svenska kulturarvet.

Därför vill jag, precis som Mikael Johansson, lyfta fram märkesårets betydelse. De nationella minoriteterna blir särskilt tydliga ett år som detta. Det gäller Märkesåret 1809. Det har gått 200 år sedan rikssplittningen. Åtminstone fyra, möjligen alla fem av våra nationella minoriteter, nämligen samerna, finnarna, tornedalingarna och romerna, har högst påtagligt påverkats av rikssplittningen och den utveckling som har skett under de 200 år som har gått efteråt. Mycket har varit på ont, men det finns också delar som har varit positiva för utvecklingen av den egna identiteten.

De nationella minoriteterna är en viktig del av Sveriges historia och kultur. Det är viktigt även för majoritetssamhället att medverka till att synliggöra detta. Annars tappar vi en del av vår gemensamma kultur och historia.

Herr talman! Regeringens förslag om lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk är mycket välkommen. Nu fylls minoritetspolitiken med innehåll. Det är också roligt att vi kan diskutera detta efter att riksdagen just har beslutat om en ny språklag, att vi nu kan gå vidare och visa på hur de nationella minoritetsspråkens ställning kan stärkas.

Självklart kommer det, som påpekats här från talarstolen, att behövas mer arbete. Men det är viktigt,

som Anna Tenje påpekade, att vi har utgångspunkten i ett underifrånperspektiv och i det engagemang som finns lokalt. Det här måste bygga på villighet och engagemang från både det lokala samhället och kommunerna. Nu får vi också en samlad lagstiftning som tydliggör de nationella minoriteternas ställning och som öppnar för ytterligare kommuner som vill ansluta sig till de redan nu vidgade förvaltningsområdena.

Jag vill säga något om stärkandet av det sydsamiska språket. Det samiska språkets ställning som helhet är stark. Då gäller det nordsamiska. Men det sydsamiska språket har en svag ställning. Det finns ett starkt behov av revitalisering. Jag hälsar med glädje det förslag som finns om att inrätta två samiska språkcentrum i det sydsamiska språkområdet. Det är viktigt att man inom de sydsamiska områdena har möjlighet att utveckla, revitalisera och återerövra det sydsamiska språket, som är viktigt för den samlade samiska identiteten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets betänkande.

Anf. 160 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Just efter mig kommer integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni att tala. Hon kommer att gå igenom propositionen i dess helhet. Därför vill jag i mitt inlägg uppehålla mig vid en av mina hjärtefrågor, nämligen jämställdheten, som också behandlas i propositionen.

Hur ska egenmakten stärkas för kvinnor som tillhör nationella minoriteter? Regeringens bedömning är att det arbete som påbörjas på jämställdhetsområdet för att stärka ställningen och egenmakten för kvinnor som tillhör nationella minoriteter bör förbättras under 2009 och 2010.

Syftet är att stärka minoritetskvinnornas ställning och ge dem inflytande i samhället. Minoritetskvinnorna ska få ökade möjligheter att delta i den demokratiska processen och förutsättningar att bevaka sina rättigheter.

I detta syfte har regeringen delat ut flera viktiga uppdrag till olika myndigheter.

Det handlar om riktade utbildningsinsatser till kvinnor som tillhör nationella minoriteter. Det handlar om att stödja jämställdhetsarbetet bland minoriteter, ekonomiskt och på andra sätt. Det handlar om att undersöka hur våldsutsatta kvinnor som tillhör nationella minoriteter bemöts och stöds av offentliga myndigheter.

Sist men inte minst har Sametinget fått i uppdrag att genomföra en särskild satsning för att stärka de samiska kvinnornas delaktighet i samhällslivet.

Utgångsläget för samiska kvinnor är inte enkelt. De samiska rättigheterna har hela tiden minskat. Betesmarker har försvunnit till följd av skogsbrukets utbredning och vattenkraftsutbyggnader. Förutsättningarna har ändrats för de samer som livnär sig på renskötsel, jakt, fiske, slöjd och småbruk. Där har både män och kvinnor tidigare haft sin försörjning.

Det är främst kvinnorna som nu får söka sig andra försörjningsmöjligheter. Då har de reducerats till extrakraft inom sin kultur i stället för att räknas som aktiva utövare.

I takt med att renskötseln har mekaniserats och industrialiserats har den blivit ett mansdominerat yrke. I dag bedrivs renskötseln i stor utsträckning av män.

Många samiska kvinnor förvärvsarbetar för att stärka familjens ekonomi samtidigt som de bär ett stort ansvar i familjeföretaget.

Fru talman! Samiska kvinnor kan ha svårt att agera utifrån positionen att de är samer samtidigt som de är kvinnor. I många situationer måste kvinnorna underordna sig som kvinnor för att i stället betona

sin samiskhet.

Det kan förklara varför det inte funnits en stark samisk kvinnorörelse. Kvinnor har i första hand agerat som samer för övergripande samiska mål. Detta medför att den samiska kvinnan själv bidrar till sin marginalisering och upprätthåller den underordnade positionen i samhället.

Det här, fru talman, gäller säkert inte bara samekvinnor utan allmänt kvinnor i minoritetsställning, till exempel romska kvinnor. Man ser sig i första hand som tillhörig sin grupp eller sin klass och i andra hand sitt kön.

Det är en social organisering av samer som görs efter föreställningen att samer delar en gemensam kultur och historia. Därför är kvinnorna i allmänhet lojala mot det samiska kollektivet. Det finns också en mytbildning om den samiska kvinnan som stark och hårdig.

Men, fru talman, jämställdhetsarbetet är i full gång i Sametinget. En jämställdhetsplan antogs 2004 och redovisas på Sametingets förtjänstfulla hemsida. Målen är tydliga och mätbara.

År 2013 ska Sametingets plenum ha en jämn könsfördelning. Fram till sametingsvalet i söndags hade plenum 11 kvinnor och 20 män. Nu är jag mycket nyfiken på hur valresultatet har blivit, med tanke på könsfördelningen, men jag har ännu inte lyckats få fram några uppgifter.

Andra mätbara mål gäller bland annat könsöverskridande verksamhet. Andelen jaktledare som är kvinnor ska öka. Andelen samebyordförande som är kvinnor ska öka. Andelen män som påbörjar högre studier ska öka, och andelen kvinnor som tar jägarexamen ska öka.

Det här tycker jag är utmärkta jämställdhetsmål.

Sedan ska samtliga samiska sammanslutningar som ansöker om medel från Sametinget ha aktuella jämställdhetsplaner.

Enligt Sametingets jämställdhetsprogram är könsrelaterat våld, och särskilt mäns våld mot kvinnor, ett globalt problem som finns i alla samhällen. Så är det ju, men trots brist på forskning om problemets omfattning i det samiska samhället måste det inledas ett arbete för att minska problemet inom Sametingets verksamhetsområde.

Enligt programmet ska Sametinget anta nolltolerans mot sexuella trakasserier, vilket ska framgå av Sametingets jämställdhetspolicy.

Sametinget ska delta i arbetet mot sexualiserat våld och i särskilda utsändelser informera relevanta myndigheter och organisationer om ambitionen att vara en stark samarbetspartner i det här viktiga arbetet.

Sametinget ska vidare utreda behovet av en särskild samisk kvinnojour.

Sametingets jämställdhetsarbete kan säkert inspirera andra nationella minoriteter att utarbeta egna jämställdhetsplaner i den mån man inte redan gjort det.

Fru talman! Maria Leissner är ordförande för Delegationen för romska frågor. Hon kan berätta om den diskriminering som romska kvinnor utsätts för i samhället.

Hon säger:

Det har hänt otroligt lite när det kommer till romernas situation i Sverige. Romska kvinnor är inte bara dubbelt utsatta, utan jag skulle vilja säga trippelt. För det första är de kvinnor. För det andra är de romer. För det tredje pågår det en inre diskriminering bland romerna.

Fru talman! Det är nu mycket viktigt för alliansregeringen att arbeta förebyggande mot diskriminering och att stärka nationella minoritetskvinnors ställning.

Detta har också Sverige uppmanats att göra av FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor. Förkortningen är Cedaw, och det är en konvention som nu fyller 20 år. Det är väldigt viktigt att Sverige uppfyller det här.

Jag hyser förhoppning och förtröstan om att alliansregeringen och jämställdhetsministern kommer att fixa det här.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 161 Integrations- och jämställdhetsminister NYAMKO SABUNI (fp):

Fru talman! I år högtidlighåller vi 200-årsminnet av skilsmässan mellan Finland och Sverige 1809. Detta är kanske det enskilda årtal som har betytt allra mest för formandet av dagens Sverige. Det är kanske också det årtal som haft störst betydelse för formandet av förhållandena för de svenska minoriteterna. De nya gränserna delade också minoritetsfolken.

Det som är utmärkande för samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar, det vill säga våra fem svenska nationella minoriteter, är att de har funnits lika länge i vårt land som vi haft en statsbildning som vi kallar Sverige.

Ja, de fanns här långt innan dagens Sverige tog form efter 1809. De fanns här redan i det Sverige som formades efter Gustav Vasas intåg i Stockholm 1523.

Både samer och finsktalande fanns här redan när Magnus Eriksson införde den svenska landslagen i början av 1300-talet. Samerna fanns här som urbefolkning ännu långt dessförinnan.

Våra historiska nationella minoriteter har därmed minst samma historiska hemortsrätt till Sverige som majoritetsbefolkningen. Vårt lands invånare har sedan urminnes tid levt sida vid sida med olika etniska identiteter och språk. Det utgör en del av vårt gemensamma historiska kulturarv. Sverige har med andra ord alltid varit flerkulturellt, och nu handlar det om att hitta tillbaka till vårt lands historia.

Nationsbyggandet efter traumat 1809 gick ut på att hitta den svenska själen. Då fanns inte längre plats för dem som alltid funnits där samtidigt som svenskarna. Där samiska och finska sedan urminnes tider varit naturliga språk, inte bara i hem och socken utan också i skola och kyrka, tvingade man igenom svenskan som nationens enhetsspråk. Med det inleddes ett sekels successiva tillbakadragande av våra minoritetsspråk.

Det massiva osynliggörandet av våra minoriteter är orsaken till att det i dag är så svårt för många svenskar och institutioner i Sverige att förstå att Sverige är ett land där majoritetsbefolkningen alltid levt sida vid sida med minoriteter.

Det är antagligen också därför som det dröjde innan Sverige under 90-talet tog till sig de ansträngningar som gjordes inom ramen för Europarådet, ansträngningar för att efter 1900-talets skrämmande europeiska historia skapa ett regelverk till skydd för nationella minoriteter.

Först de allra sista skälvande dagarna 1999 beslutade riksdagen att Sverige skulle ratificera Europarådets ramkonvention till skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. Ratificeringen innebar ett erkännande och en återupprättelse för dem som alldeles för länge och alldeles för ofta både förnekats och förtryckts.

När riksdagen fattade sitt historiska beslut i december 1999 uttalades det mycket tydligt att detta var ett första steg i utvecklingen av en svensk minoritetspolitik. Beslutet togs i bred partipolitisk enighet i riksdagen. Enigheten var så stor, fru talman, att många utanför riksdagen aldrig riktigt hann uppfatta

eller förstå vad som hade skett, än mindre innebörden av detta historiska beslut.

Minoritetspolitiken syftar till att stödja och skydda våra historiska minoriteters rätt att bevara sitt språk och sin kultur, om man så vill rätten att få vara olika. Med de två Europarådskonventionerna har vi nu i Sverige en folkrättslig skyldighet att både centralt och lokalt värna och stödja minoriteterna, deras språk och kultur.

Europarådet har ett regelverk för hur man följer upp dess medlemsstaters genomförande av åtagandena i olika konventioner. Sverige har redan granskats i ett par omgångar vad gäller hur vi tillämpar minoritetspolitiken.

Trots att vi nu har haft en nationell minoritetspolitik i snart tio år tvingas vi konstatera att förverkligandet av åtaganden fastställda i konventionerna gått alldeles för långsamt. I vissa delar har det stått helt stilla. Det är något som har återkommit i Europarådets granskning av Sverige. Det är också något som företrädarna för de nationella minoriteterna har påtalat för oss. Också riksdagens konstitutionsutskott redovisade i sitt betänkande strax före valet 2006 bristerna i hur minoritetspolitiken genomförts.

Europarådet har ansett att Sverige bör ta ytterligare steg och införliva fler av bestämmelserna i konventionerna i vår minoritetspolitik. Men den allra allvarligaste återkommande kritiken från Europarådets granskning handlar om hur bristfälligt den redan beslutade minoritetspolitiken genomförts i kommunerna, i vardagen.

I en kartläggning som vi på Integrations- och jämställdhetsdepartementet lät göra i kommunerna framkom det att kommunernas kunskaper om minoritetspolitik och minoritetsgrupperna var bristfälliga. Många kommuner visste inte vad minoritetspolitik är. Ännu mindre kunde de skilja på nationell minoritet och etnisk minoritet.

Fru talman! Minoritetspolitiken gäller i sina grundläggande delar i hela landet. Den nya lagen innebär dock en skyldighet för kommunerna att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter. Den innebär också att kommunerna har ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur.

De nationella minoriteterna ska också ges möjlighet till samråd i frågor som berör dem. Statliga och kommunala myndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli och samiska där detta behövs.

Sverige valde att inledningsvis tillämpa några av de mer långtgående åtagandena i sju kommuner i Norrbotten. För detta finns särskilda lagar som innebär att i så kallade förvaltningsområden har sverigefinnar, tornedalingar och samer rätt att använda finska, meänkieli och samiska vid sina kontakter med statliga eller kommunala myndigheter. I förvaltningsområdena ska hela eller delar av den service som erbjuds till barn och äldre ske av personal som behärskar dessa språk. För detta ersätts berörda kommuner med ett särskilt statsanslag.

För den sverigefinska minoriteten har det nuvarande förvaltningsområdet inneburit att omkring 5 procent av sverigefinnarna kommit i åtnjutande av de rättigheter som detta ger. I den nya lagen föreslås därför att det sverigefinska förvaltningsområdet utvidgas till ytterligare 18 kommuner i Mälardalen. Med denna utvidgning kommer runt 40 procent av landets sverigefinnar att omfattas av förvaltningsområdet.

Men regeringen stänger inte dörren. De kommuner som nu inte ingår i det föreslagna utvidgade förvaltningsområdet kan närhelst de vill ansöka hos regeringen om att få ingå. Detta öppnar också dörren för en fruktbar dialog lokalt mellan de nationella minoriteterna och deras kommunföreträdare i de kommuner där de bor och verkar.

Under riksdagsbehandlingen av den lag som gäller i dag var den oftast ställda frågan varför Stockholm, staden med flest sverigefinnar i landet och med finsktalande invånare ända sedan begynnelsen på medeltiden, inte ingick i förvaltningsområdet. Nu kommer detta att rättas till.

För den samiska minoriteten utvidgas förvaltningsområdet med ytterligare 13 kommuner längs fjällkedjan ned till norra Dalarna. Med detta utvidgas stödet till att omfatta det sydsamiska området.

Ett centralt inslag i regeringens förslag handlar om hur vi skapar en fungerande uppföljning av hur minoritetspolitiken tillämpas ute i vardagen. Som Europarådet har påpekat har det saknats ett nationellt myndighetsansvar för minoritetspolitiken. Nu kommer Länsstyrelsen i Stockholms län att få ett särskilt ansvar att följa upp regeringens och riksdagens intentioner med en återkommande rapportering till regeringen. För den samiska minoriteten får Sametinget denna uppgift.

Även om vi har en minoritetspolitik får vi aldrig bortse från att våra fem historiska nationella minoriteter sinsemellan är väldigt olika och har väldigt olika förutsättningar även inbördes. Det gör att lösningarna både centralt och lokalt måste utformas efter de förutsättningar som där råder. Och just det understryker behovet av en fungerande dialog på alla nivåer.

Minoritetspolitiken visar tydligt på behovet av att synliggöra minoriteterna och deras språk och kultur som en del av vårt gemensamma kulturarv. Med regeringens förslag och riksdagens beslut om en reformerad minoritetspolitik tas nu ytterligare viktiga steg på den vägen. Jag sätter mycket stort värde på att detta även denna gång sker i bred enighet här i riksdagen.

Anf. 162 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Fru talman! Det här är frågor som vi i stort är överens om. Det behövs ett gediget arbete. Vi kan inte stanna och vara nöjda vare sig med vad den förra regeringen har gjort eller vad man har kommit med nu. Man måste hela tiden vandra framåt.

Jag vill lyfta ett par frågor här. När det gäller samrådsskyldigheten står det att man så långt det är möjligt ska ge minoritetsfolken möjlighet till samråd. Norge är ett föregångsland när det gäller samrådsskyldighet. Där har man verkligen en skyldighet. Man har också skapat ett speciellt forum, ett kontaktforum där det gäller dialog i alla minoritetsfrågor.

Min fråga till statsrådet är: Vad ligger i orden "så långt det är möjligt"? För mig är det ganska vagt. Det innebär att man nog kan glida undan i många frågor när det gäller samrådsskyldigheten.

Den andra frågan jag vill lyfta i detta mitt första inlägg är språklagen som vi tog innan, där man pratar om vikten av de nationella minoriteterna men där man i regeringens förslag har plockat bort kravet på de grundläggande kunskaperna. Som jag sade i mitt anförande är det ett problem som vi själva har skapat i mångt och mycket i och med att föräldrarna inte har getts möjlighet att prata. De har blivit nekade att tala sitt språk. Därför kan vi inte plocka bort kravet på de grundläggande kunskaperna. Många barn kommer att bli utestängda från sin möjlighet att lära sig sitt ursprungsspråk.

Anf. 163 Integrations- och jämställdhetsminister NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara först understryka det Helene Petersson säger. Detta är bara ytterligare ett steg på väg mot att uppfylla Europarådets konventioner. Det här är inte slutet. Vi måste fortsätta att jobba på det här sättet.

När det gäller samrådsskyldighet skriver vi "så långt det är möjligt" med tanke på att förutsättningarna ser väldigt olika ut beroende på vilken nationell minoritet vi talar om. En del är relativt väl organiserade och det är lätt att hitta en motpart att diskutera med. Andra grupper är mindre

organiserade. Därmed kan det bli svårt för en kommun att hitta en motpart att diskutera med. Det är helt enkelt för att inte ålägga alla kommuner skyldigheten att vid alla tillfällen uppfylla något som inte går att uppfylla. Lagen är tydlig. Kommuner ska samråda med de nationella minoriteterna om deras rättigheter, även i frågor som rör de nationella minoriteterna.

Både samrådet och informationsskyldigheten är ett sätt för oss att öka kunskapen hos de nationella minoriteterna själva. Kunskapsbristen har inte bara funnits hos kommuner utan också hos nationella minoriteter. Den romska gruppen till exempel är en grupp som inte har speciellt mycket kunskap om vilka rättigheter de har. De är inte heller speciellt välorganiserade. De är svåra att hitta, och de är uppdelade på olika grupper. Därför uttrycker vi oss så i propositionen.

Krav på grundläggande kunskaper är en fråga där regeringen delar uppfattningen att vi måste återkomma. Vi tog ett första steg för att se till att den sverigefinska gruppen tillsammans med den judiska har rätt att få modersmålsundervisning också vid tillfällen när det bara är en elev. Så var det inte tidigare, då krävdes fem.

Jag ser att nästa steg är att ta bort krav på grundläggande kunskap.

I finanskrisens tider kan jag i dag inte lova exakt när det kommer att ske, men jag ser att det är det som vi behöver titta närmare på.

Anf. 164 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Fru talman! Argumentet att skylla på finanskrisen när det gäller frågan om grundläggande kunskap köper jag faktiskt inte. Jag tror inte att det kommer att bli en så stor fördyring.

Problemet när det gäller den samiska befolkningen, men även andra, är ju att hitta lärare. Det är inte att man inte har en grundläggande kunskap.

Det är ett väldigt viktigt område som vi måste jobba vidare med.

En annan fråga som jag vill ta upp gäller det sydsamiska området. När denna utredning kom 2006 skickades den ut på remiss direkt. Det är ungefär tre år sedan kommunerna svarade på remissen. Sedan har Regeringskansliet arbetat med den.

Jag undrar om statsrådet över huvud taget har uppmärksammat att det finns tre vita fläckar i det sydsamiska området som är så tydliga och bildar punkter i ett heltäckande område. Vi har ett sydsamiskt språk som är hotat på ett helt annat sätt än nordsamiskan.

Har ni över huvud taget funderat på att ta ytterligare kontakt med de här kommunerna? Har ni bara tittat på remissvaren och sagt: De svarade ja – då får de ingå, de svarade inte – då hoppar vi över dem, de svarade nej – då hoppar vi över dem?

Anf. 165 Integrations- och jämställdhetsminister NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Helene Petersson säger att vi inte ska skylla på finanskrisen eftersom det inte behöver kosta så mycket.

De här konventionerna undertecknades i denna riksdag 1999. Från 2000 och framåt har vi levt med dessa konventioner.

Socialdemokraterna hade makten under alla de åren. Jag förstår inte varför man inte vidtog åtgärder för att ge de sverigefinska och judiska grupperna rätten att ha modersmålsundervisning med bara en elev. Inte ens det gjorde man. Jag förstår inte varför man inte också tog steget att ta bort skyldigheten att ha grundläggande kunskaper i sitt modersmål för att få undervisning.

Det är många år sedan.

Jag återkommer till att vi delar uppfattning och att det är en fråga vi måste titta på framgent.

Problemet att hitta lärare har vi också uppmärksammat, liksom frågan om läromedel. Därför satsar man nu på att göra modersmålslärarutbildningen attraktiv så att fler vill gå den utbildningen så att vi kan erbjuda lärarledda lektioner. Där det inte är möjligt ser vi till att försöka utveckla distansutbildningar för att man ska få ta del av modersmålet med hjälp av den nya tekniken.

Vi gör vad vi kan för att underlätta för så många som möjligt att ta del av detta.

När det gäller det utökade förvaltningsområdet uppmärksammade jag de kommunerna – den vita fläcken. Vi tog kontakt med kommunerna för att fråga om de eventuellt hade ändrat uppfattning. Det framkommer nu att många inser att de har ändrat uppfattning och kanske vill ingå.

Den demokratiska processen i kommunen tillät inte att vi väntade på att de skulle fatta sitt kommunala beslut och sedan ingå. Då hade vi fått skjuta upp denna proposition till nästa år. Vi tyckte att det var viktigare att lägga fram propositionen för riksdagen och sedan öppna för att alla som vill kan ansöka.

Närhelst dessa kommuner ansöker om att få ingå kommer vi att behandla deras ansökningar.

Anf. 166 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Min fråga tangerar tidigare frågeställares.

I det stora hela är vi ju överens. Det tycker jag är glädjande. Vi vet också att vi har mycket att arbeta för. Det finns ju ingenting som inte kan bli bättre.

Är inte kravet på grundläggande kunskaper för att få rätt till modersmålsundervisning i sitt minoritetsspråk i skolan något som ministern anser ska tas bort eller något att i alla fall arbeta väldigt starkt för?

Som jag tog upp i mitt anförande ska det ju inte bero på historien.

Ena dagen förbjuder vi det, andra dagen kräver vi det för att man ska få tillgång.

Kan jag se fram emot det, eller kan man kanske redan i denna votering stödja reservation 8?

Hur ställer sig ministern till detta?

Anf. 167 Integrations- och jämställdhetsminister NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Som jag sade i ett tidigare inlägg delar jag uppfattningen att detta krav är olyckligt, speciellt med tanke på den historia vi har då vi tvingade dessa barns föräldrar att inte tala sitt modersmål.

Det är klart att vi måste göra något åt det.

Jag återkommer till att allt handlar om ekonomi. Vi har haft en nationell minoritetspolitik med ett anslag på 10 miljoner kronor. Nu utökas det med 70 miljoner. För dessa totalt 80 miljoner har vi varit tvungna att göra prioriteringar – vad börjar vi med och vad tar vi sedan? I det här fallet hamnade den här frågan utanför.

Vi har inte mer pengar än de 80 miljonerna just nu. Det är trots allt mycket pengar jämfört med vad vi hade tidigare.

Jag lovar att det är en viktig fråga för vårt departement. Det är en viktig fråga för regeringen. Vi återkommer till den. Däremot kan jag inte i dag säga någon tidpunkt. Den ekonomiska situationen gör att vi måste prioritera hårt bland alla viktiga frågor.

Anf. 168 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Jag har en annan fråga som jag var inne på tidigare. Det handlar om att be om ursäkt, inte bara muntligt utan att man hittar en strategi för att de nationella minoriteterna ska få upprättelse för vad de har varit utsatta för i historien och även i dagens samhälle.

Anser ministern att man kan arbeta för att hitta en strategi för att systematiskt sammanställa befintlig dokumentation för att detta absolut inte ska upprepas? Kan det vara en strategi som man kan börja med redan nu?

Anf. 169 Integrations- och jämställdhetsminister NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Min uppfattning är inte att det från statens sida råder brist på kunskap om vad de nationella minoriteterna har utsatts för historiskt i vårt land. En sammanställning av information finns tillgänglig. Jag förstår inte varför vi skulle behöva sammanställa det på nytt.

Frågan om ursäkt ser jag som ett uttryck för behov och önskan om försoning. Det tror jag att vi fyller bäst om vi genom konkret politik presenterar åtgärder för hur dessa grupper ska få upprättelse för det de utsattes för. Det handlar helt enkelt om att återerövra kulturen, återerövra språket och återerövra respekten i samhället som nationell minoritet. Det är det jag försöker arbeta för och strävar efter.

Samerna fick en ursäkt av den tidigare regeringen. Vad ledde det till?

Som du säger, Marianne Berg, handlar det om ursäkt, men inte bara muntligt utan den ska fyllas med innehåll.

Jag ägnar min tid åt att försöka fylla detta med innehåll. Jag tror inte att ursäkter hjälper om man inte gör något. Det är viktigare just nu att jobba med konkret politik än att samla information för att be om ursäkt och sedan inte återkomma.

Anf. 170 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Det har sagts många kloka ord om nationella minoriteter och minoritetsspråk här i debatten. Jag vill ändå förlänga debatten lite då jag har ett speciellt intresse för nationell minoritetspolitik. Det är väl inte så konstigt, eftersom jag tillhör en av minoritetsgrupperna, sverigefinnarna, och jag kommer så att säga att tala i egen sak.

Jag är väldigt glad att regeringen lägger fram ett förslag om den nationella minoritetspolitiken, och jag är speciellt glad att man tar det andra steget. Vi i Vänsterpartiet har vissa skiljaktigheter när det gäller regeringens förslag, men det är väldigt bra att det nu kommer en lag om nationella minoritetspolitik, för det är dags efter tio år.

Statusen som en nationell minoritetsgrupp höjer självkänslan men väcker också till liv förväntningar som inte alltid har uppfyllts. Fortfarande är det väldigt få som känner till vilka de fem nationella minoritetsspråken är. Fortfarande finns det tjänstemän i kommuner och landsting, och även statliga verk, som inte känner till de nationella minoriteternas rättigheter.

Inte har den nationella minoritetsstatusen skyddat sverigefinnar mot nedläggningar av finskspråkiga klasser eller nedskärningar av äldreomsorgen på finska. Inte har spänningarna mellan samer och majoritetsbefolkningen försvunnit helt eller diskrimineringen av romer tagit slut. Om judarnas situation har påverkats positivt eller negativt på grund av statusen som nationell minoritetsgrupp är det svårt att hitta uppgifter om.

Den grupp som jag tror har fått mest positiva effekter av minoritetsstatusen är tornedalingar. Gruppens själv- och identitetskänsla har ökat betydligt. Både språket och kulturen har utvecklats. Min gissning är att förvaltningsområdet här har haft en avgörande betydelse för att till exempel statens stöd till meänkieli inte har varit speciellt högt. Det är tornedalingarna själva som mest har förstärkt och utvecklat sitt språk – meänkieli. Det är bra gjort, med tanke på att det finns så många tornedalingar som har vittnat om sina svårigheter, mobbning och diskriminering, vid mötet med den svenska skolan. Även nutida författare som Bengt Pohjanen, Gunnar Kieri och Mikael Niemi har med bitterhet beskrivit hur nedlåtande tornedalingar med svaga kunskaper i svenska behandlats i skolan och i det svenska samhället ända fram till våra dagar.

Fru talman! Det är bra att förvaltningsområdet nu utvidgas. Endast ca 5 procent av de finskspråkiga är bosatta inom dagens förvaltningsområde, och det utvidgade förvaltningsområdet kommer att garantera minoritetsspråkrättigheter till ca 40 procent av sverigefinnarna. Vänsterpartiet anser att förslaget går i rätt riktning men är otillräckligt.

Det är också mycket märkligt att utvidgningen nu sker på basis av vilka kommuner i Mälardalen som är positiva till att ingå i ett utvidgat förvaltningsområde. Det måste vara unikt att vi stiftar lagar på så lösa grunder. I Mälardalen finns det 53 kommuner. 18 är positiva till förslaget, och 7 kommuner är tveksamma till förslaget. En har inte tagit ställning, och 21 har över huvud taget inte yttrat sig. Resten av kommunerna redovisas inte i propositionen. Några större debatter om frågan om man vill ingå i förvaltningsområdet har mig veterligen inte förts i kommunerna.

Europarådet har upprepade gånger rekommenderat Sverige att införa en lagstiftning som fullt ut skyddar rätten att använda minoritetsspråk i kontakter med myndigheter i områden där språken talas av hävd eller av ett större antal personer. Hela Mälardalen borde självklart ingå i det utvidgade förvaltningsområdet. Det föreslogs också i utredningen *Rätten till mitt språk*. Vänsterpartiet delar Europarådets och utredningens uppfattning och anser att samtliga kommuner i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län ska omfattas.

Vi har en reservation i betänkandet där vi beskriver vårt förslag, och jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Fru talman! Hur utbildningen är utformad är av central betydelse för minoriteternas språks och kulturers överlevnad. Det finns rapporter både från Skolverket och från Diskrimineringsombudsmannen mot etnisk diskriminering som visar på att det tyvärr fortfarande finns stora brister i skolan. Kunskapen om nationella minoriteters rättigheter är liten, och därför finns det inget arbete som utgår från nationella minoriteters särskilda rättigheter. Många av läroböckerna kan upplevas som kränkande eller diskriminerande av elever med minoritetsbakgrund. Böckerna ger

också en felaktig uppfattning om nuvarande förhållanden. Nyanseringen och problematiseringen av samernas situation saknas. Judar nämns endast i läroböckerna i samband med förföljelse och massmord. Judiska bidrag till kultur och vetenskap nämns ytterst sällan. Romers, sverigefinnars och tornedalingars situation, språk och kultur behandlas inte alls. Forskaren som genomfört granskningen menar att grundskolans böcker inte lever upp till de krav som finns i grundskolans kursplan för de samhällsorienterade ämnena.

Det finns alltså mycket att göra innan skolan kan bidra till att stärka minoriteternas språk och kultur.

Jag har nämnt Europarådets kritik tidigare och kan inte låta bli att lyfta fram den senaste kritiska rapporten, som kom så sent som den 6 maj. Där får Sverige åter kritik bland annat för brister i att säkerställa tillgången till utbildning i och på minoritetsspråk. Modersmålsundervisningen ägnas särskild uppmärksamhet. Det framhålls att såväl kvalitet som tillgång till modersmålsundervisning måste förbättras samt att Sverige bör vidta särskilda åtgärder för att judiska, samiska, sverigefinska, tornedalska och romska barn ska kunna erbjudas tvåspråkiga utbildningar. Jag hoppas att integrations- och jämställdhetsministern tar sig tid att snarast diskutera denna rekommendation med sin partiledare, skolministern.

Fru talman! Jag har redan berört en del historiska och nuvarande strukturella brister mot nationella minoriteter i mitt anförande men vill särskilt påminna om den diskriminering som den romska gruppen har blivit utsatt för och fortfarande utsätts för, inte bara i vårt land. Nästan dagligen får vi läsa rapporter om förföljelser av romer i andra EU-länder.

Om knappt två månader är Sverige EU:s ordförandeland, och jag vädjar återigen till integrations- och jämställdhetsministern att så ofta som möjligt ta upp frågan om diskriminering av romerna på dagordningen. Det är skamligt hur illa den nationella minoritetsgruppen fortfarande behandlas. Den romska gruppen är en nationell minoritet i väldigt många europeiska länder.

Fru talman! Den nya lagen syftar till att tydliggöra nationella minoriteters rättigheter. Jag har i mitt anförande lyft fram en del frågor som är problematiska. Jag hoppas att den nya lagen bidrar till att undanröja åtminstone en del av problemen. Men det finns mycket att göra innan vi i Sverige lugnt kan konstatera att vi fullt ut lever upp till minoritetsspråkskonventionens och ramkonventionens intentioner att skydda de nationella minoriteterna och att främja deras kulturer och språk.

I detta anförande instämde Marianne Berg (v).

Anf. 171 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s):

Fru talman! Min repliktid var förbrukad när det, tyckte jag, blev ett litet påhopp – eller hur man ska säga – från statsrådet på den socialdemokratiska regeringen. Jag ska inte fullt ut försvara den, för det finns väldigt mycket där man kanske kunde ha gjort mer. Dock gjordes en hel del. Framför allt uppmärksammades problemet med språken. Det var därför som utredningarna tillsattes. Först gällde det ju det finska språket och sedan ett tilläggsdirektiv till utredningen just om det sydsamiska. Det är i den utredningen som man påtalar detta och vill ha en förändring beträffande det grundläggande kravet. Så jag vill nog säga att en del gjordes.

Man måste också betänka att det vi antog trädde i kraft år 2000. Några år gick, och det gjordes en stor utvärdering från konstitutionsutskottets sida, som statsrådet själv nämnde om. Det sista före regeringskiftet var att man behandlade språkpolitiken, en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter och en proposition om ett ökat samiskt inflytande. Sedan blev det regeringskifte.

Att problemet med språken inte uppmärksammades från den socialdemokratiska regeringens sida är, menar jag, helt fel. Hade man inte uppmärksammat detta skulle utredningarna, som sagt, inte ha tillsatts.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 10 juni.)